Ландшафтознавство

Журнал «Ландшафтознавство» включено до переліку наукових фахових видань України (категорія Б) в яких можуть публікуватися результати дисертаційних робіт на здобуття наукових ступенів доктора наук, кандидата наук та ступеня доктора філософії в галузі географічних наук за спеціальністю 103, 106.

Весь випуск

PDF

НАУКОВІ ЛАНДШАФТОЗНАВЧІ ШКОЛИ

Володимир Станіславович Канський, Олексій Іванович Ситник, Сергій Валерійович Ярков

6-13
ВІННИЦЬКА ШКОЛА АНТРОПОГЕННОГО ЛАНДШАФТОЗНАВСТВА. (ШКОЛА ПРОФЕСОРА ГРИГОРІЯ ІВАНОВИЧА ДЕНИСИКА)
PDF

ДОСЛІДЖЕННЯ АНТРОПОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ: ТЕОРІЯ

Євген Анатолійович Іванов

14-28
ГІРНИЧОПРОМИСЛОВІ ЛАНДШАФТИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ЇХ РОЗВИТКУ, ДИНАМІКИ І ФУНКЦІОНУВАННЯ
PDF

Ірина Віталіївна Кравцова

29-39
САДОВО-ПАРКОВІ ЛАНДШАФТИ: ФОРМУВАННЯ, СТРУКТУРА, ЗНАЧИМІСТЬ
PDF

Леонід Леонідович Стефанков

40-46
ПРИРОДНІ ЧИННИКИ СУЧАСНОГО ОСТЕПНІННЯ ЛАНДШАФТУ СЕРЕДНЬОГО ПОБУЖЖЯ
PDF

Богдан Григорович Денисик

47-55
ЛАНДШАФТНА СТРУКТУРА РЕКРЕАЦІЙНИХ ГЕОЕКОТОНІВ
PDF

ПРИКЛАДНІ ДОСЛІДЖЕННЯ АНТРОПОГЕННИХ ЛАНДШАФТІВ

Наталія Петрівна Корогода

56-67
ОЦІНКА ЕКОСИСТЕМНИХ ПОСЛУГ ЗІ ЗНИЖЕННЯ РІВНЯ ШУМУ ВІД ДОРОЖНЬОГО РУХУ У МІСЬКИХ ЛАНДШАФТАХ
PDF

Збіґнєв Снєшко

68-79
ВПЛИВ НЕОЛІТИЧНОГО ЗЕМЛЕРОБСТВА НА ЗМІНУ ЛАНДШАФТУ ЛЕСОВОГО НАГІР'Я ПОЛЬЩІ. МЕТОДОЛОГІЧНІ ПРОБЛЕМИ НА ПРИКЛАДІ ДОСЛІДЖЕННЯ ОКРЕМОГО МІКРОРЕГІОНУ РОЗСЕЛЕННЯ

PDF

Алла Григорівна Кізюн

80-86

ЕКСТРЕМАЛЬНИЙ ТУРИЗМ В АНТРОПОГЕННИХ ЛАНДШАФТАХ ПОДІЛЛЯ

PDF

Марія Ігорівна Хіміч

87-101

ОЦІНКА САКРАЛЬНИХ ЛАНДШАФТНИХ КОМПЛЕКСІВ ІВАНО-ФРАНКІВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

PDF

НАУКОВІ ЛАНДШАФТОЗНАВЧІ ШКОЛИ

УДК 911.3DOI: 10.31652/2786-5665-2023-3-6-13Канський В.С.,кандидат географічних наук, доцент, завідувач кафедри географії.Вінницький державний педагогічний університет імені Михайла Коцюбинського, Україна.vkanskyy@gmail.comhttps://orcid.org/0000-0003-0761-5043Ситник О.І.,кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри географії та методики її навчання.Уманський державний педагогічний університет імені Павла Тичини, Україна.sytnykuman@gmail.comhttps://orcid.org/0000-0002-8120-7032Ярков С.В.кандидат географічних наук, доцент, доцент кафедри географії та методики її навчання.Криворізький державний педагогічний університет, Україна.geography@kdpu.edu.uahttps://orcid.org/0000-0002-5331-1238

ВІННИЦЬКА ШКОЛА АНТРОПОГЕННОГО ЛАНДШАФТОЗНАВСТВА(ШКОЛА ПРОФЕСОРА ГРИГОРІЯ ІВАНОВИЧА ДЕНИСИКА)

Анотація. Розвиток наукових шкіл, не є виключенням географія і ландшафтознавство, – процес складний і, часто, непередбачуваний. Невипадково до цього питання науковці звертаються мало. Мета – здійснити аналіз становлення сучасного функціонування та перспектив розвитку Вінницької школи антропогенного ландшафтознавства, показати необхідність виокремлення та підтримки розвитку наукових шкіл в Україні. Під науковою школою розуміємо історично визначений колектив, який розробляє перспективні проблеми відповідного у нашому випадку ландшафтознавчого напряму. Показано, що дослідження антропогенних ландшафтів науковцями школи можна розділяти на два етапи: перший – розвиток регіонального антропогенного ландшафтознавства, що передбачав пізнання всіх класів антропогенних ландшафтів Поділля й, України, другий – поглиблений розвиток основ загального антропогенного ландшафтознавства його зв’язків з іншими науковими напрямами. Зазначено, що нові проблеми над якими працюють науковці Вінницької школи антропогенного ландшафтознавства є перспективними, вони сприятимуть успішному розвитку школи у майбутньому.

Ключові слова: антропогенне ландшафтознавство, наукова школа, етапи дослідження, результати, перспективи розвитку.Kanskyi V.S., Sytnyk O.I., Yarkov S.V. VINNYTSIA SCHOOL OF ANTHROPOGENIC LANDSCAPE STUDIES. (SCHOOL OF PROFESSOR HRYHORIY DENYSYK)Abstract. The development of

scientific schools, including geography and landscape studies, is a complex and often unpredictable process. It is no coincidence that scholars pay little attention to this issue. The purpose is to analyze the formation of the modern functioning and development prospects of the Vinnytsia School of Anthropogenic Landscape Studies, to show the need to distinguish and support the development of scientific schools in Ukraine. By a scientific school we mean a historically defined team that develops promising problems of the relevant landscape science field in our case. It is shown that the study of anthropogenic landscapes by the school's scientists can be divided into two stages: the first is the development of regional anthropogenic landscape science, which involved the knowledge of all classes of anthropogenic landscapes of Podillia and Ukraine, and the second is the in-depth development of the foundations of general anthropogenic landscape science and its connections with other scientific fields. It is noted that the new problems that the scientists of the Vinnytsia School of Anthropogenic Landscape

Наявність проблеми. Стосовно визначення та обсягу поняття наукова школа, серед географів і ландшафтознавців України, єди-ного погляду поки що немає. У географічній енциклопедії України не розглянуто поняття «наукова школа». Мало й інших публікацій з цього питання (Денисик, 1998, Міхелі, 2013, 2014). Вважаємо, що варто розрізняти поняття наукова школа і науковий напрям. Науковий напрям характеризується наявністю специфічних підходів до об'єкту, що пізнається, своїх, особливих, методів дослі-дження, а належні його основі фундаменталь-них закономірності розробляються науковими школами, які поступово змінюють одна одну. У природничій географії основними напря-мами є: описовий (країнознавчий), ландшаф-тний, геоморфологічний, кліматичний, біогео-графічний, геохімічний, геоекологічний. Наукова школа – історично визначений колектив, який розробляє перспективні про-блеми наукового напряму. Кожна наукова шко-ла має одного або двох яскраво виражених лі-дерів, імена яких часто і дають назву школі. За своїм внеском у науку наукові школи Укра-їни варто поділяти на провідні та регіональні. Якщо наукові напрями є «наскрізними» для науки, функціонують невизначено тривалий час, то наукові школи навпаки, як і люди, наро-джуються та вмирають, залишаючи суттєвий внесок в науку. Давно назріла необхідність здійснити фундаментальне дослідження розвитку на-укових напрямів і наукових шкіл у природни-чій географії України. У цьому дослідженні аналіз лише однієї із регіональних наукових шкіл – Вінницької школи антропогенного ландшафтознавства, відомої також серед гео-графів і ландшафтознавців України як «школа професора Г.І. Денисика». Аналіз попередніх досліджень. Окре-мих публікацій щодо наявності та oco-Science are working on are promising and will contribute to the successful development of the school in the future. It is noted that natural geographers do not have a single view of the concept of «scientific school». On the example of the Vinnytsia School of Anthropogenic Landscape Studies, the process of formation of a scientific school against the background of the general anthropocentric reorientation of the worldview of natural geographers of Ukraine in the second half of

the twentieth and early twenty-first centuries is considered. The results of the first stage of research include numerous scientific expeditions; publication of 6 series of monographs on anthropogenic landscapes of Podillia and Ukraine; defense of 4 doctoral and 32 PhD theses by the school's researchers, holding of scientific conferences and publication of popular science collections on anthropogenic landscape studies. The second stage began in the second decade of the twenty-first century. The main research problems are discussed in separate articles, and the results are partially reflected in a new series of monographs under the general title «Modern Nature and Landscapes of Ukraine».The study of anthropogenic landscapes by geographers of Vinnytsia State Pedagogical University can be divided into two stages: the first is the development of regional anthropogenic landscape studies, which involves detailed research of anthropogenic landscapes of Podillia and Ukraine; the second is the in-depth development of the foundations of general anthropogenic landscape studies, taking into account the achievements of domestic and foreign scientists. The studies of anthropogenic landscapes during these stages are closely interconnected and are constantly supplemented and enriched. At the beginning of the second decade of the twenty-first century, anthropogenic landscape science in Ukraine completed the first stage of its development, which resulted not only in theoretical developments and detailed knowledge of certain classes of anthropogenic landscapes, but also in the formation of new promising areas of research. The scientists of the Vinnytsia School of Anthropogenic Landscape Studies have identified seven new priorities for the study of modern (natural, natural-anthropogenic, anthropogenic) landscapes of Ukraine, which are still poorly understood, but relevant problems discussed in detail in the article of the head of the school, Professor Denysyk H. I. «Revival of Landscape Studies in Ukraine».Key words: anthropogenic landscape science, scientific school, stages of research, results, prospects for development.

журнал «Ландшафтознавство» 2023, 3 (1)бливостей функціонування географічних і ландшафтознавчих наукових шкіл в Україні мало. Більшість наявних статей та окремих розділів у монографічних виданнях стосують-ся, переважно історії розвитку та сучасного стану географії та ландшафтознавства в Укра-їні. Про наукові, зокрема ландшафтознавчі, школи у них лише помічені згадки без будь-якого уточнення та обґрунтування. Однак, у 2014 році зроблена перша, вважаємо вдала, спроба здійснити аналіз наявності в Україні наукових центрів і шкіл ландшафтознавства. Автор, С.В. Міхелі, зауважує: «Важливою ознакою сформованості будь-якої наукової га-лузі як національної науки є наявність власних наукових центрів і шкіл. Чи є в Україні науко-ві центри і школи ландшафтознавства, де і як вони сформувалися чи мають власне обличчя і помітні успіхи, хто їх очолює?» (Міхелі, 2014, с.7). Автор дав відповідь на поставлені пи-тання, однак більше уваги приділив характе-ристиці наявних в Україні ландшафтознавчих центрів, ніж виокремлення наукових шкіл. На жаль, після цього фундаментального моно-графічного видання, публікацій присвячених географічним і ландшафтознавчим школам в Україні немає.Мета дослідження – обґрунтувати необ-хідність виокремлення та дослідження функ-ціонування наявних в Україні наукових шкіл з

ландшафтознавства. На прикладі Вінницької школи антропогенного ландшафтознавства розглянути особливості її становлення, ре-зультати досліджень та перспективи розвитку.Методи дослідження. У процесі роз-робки теми застосовано принципи історизму та комплексності належні їм методи аналізу та синтезу опитування й прогнозування. Крім матеріалів кафедри географії Вінницького державного педагогічного університету імені Михайла Коцюбинського використано пред-ставлені науковцями Вінницької школи антро-погенного ландшафтознавства власні наукові праці, спогади та пропозиції щодо подальшо-го розвитку школи професора Г.І. Денисика. Результати дослідження. Сучасна за-гальна антропоцентрична переорієнтація сві-тогляду, характерна і для представників при-родничих наук, сприяє розвитку досліджень результатів впливу людської діяльності на до-вкілля, зокрема особливостей формування й функціонування антропогенних ландшафтів є оригінальна праця, присвячена створенню і районуванню садових ландшафтів опубліко-вана у 1926 р. В.П. Поповим і В.С. Симиренко (Попов та Симиренко, 1929). Значно пізніше у 1955 році сільськогосподарські ландшафти частково зхарактеризовані у монографії «На-риси про природу і сільське господарство Українського Полісся» (Нариси про приро−ду..., 1955). Не залишили поза увагою антро-погенні ландшафти й учасники Другої Все-союзної наради з питань ландшафтознавства, що проходила у Львові у 1956 р. У 70-80-их роках XX ст. детальні дослідження антропо-генних ландшафтів України розпочали Л.І. Воропай (Воропай, 1975, Воропай та Ку−ниця, 1982) і В.П. Коржик (Коржик, 1978) – Прут-Дністерське межиріччя і Поділля та Ю.І. Глущенко – Приазов'я і Крим (Глущенко, 1971). Не дивлячись на те, що у 80-х роках XX ст. антропогенне ландшафтознавство вияви-лось найбільш дискусійним, зацікавленість географів до пізнання антропогенних ланд-шафтів зростає(рис.1, 2, 3, 4). В Україні це закономірно. Антропогенні ландшафти тут за-ймають 92-95% території, їх функціонуванням та раціональним використанням у значній мірі визначатиметься й майбутнє держави. Врахо-вуючи це, українськими ландшафтознавцями – наприкінці XX – початку XXI ст. суттєво до-повнені основи теорії загального й регіональ-ного ландшафтознавства, опубліковано низку

монографій та проведено вісім конференцій присвячених дослідженню антропогенних ландшафтів. Найбільш активними у цьому процесі були і є географи Вінницького держав-ного педагогічного університету імені Михай-ла Коцюбинського. На основі результатів їх до-сліджень антропогенних ландшафтів Поділля й, частково, України сформувалась Вінницька школа антропогенного ландшафтознавства – школа професора Г.І. Денисика. Дослідження антропогенних ландшафтів географами Вінницького державного педаго-

гічного університету умовно можна розділити на два етапи: перший – розвиток регіональ-ного антропогенного ландшафтознавства, що передбачає детальні дослідження антропоген-них ландшафтів Поділля та України; другий – поглиблений розвиток основ загального антропогенного ландшафтознавства враховую-чи напрацювання вітчизняних та зарубіжних науковців. Дослідження антропогенних ландшафтів упродовж цих етапів між собою тісно Рис. 1. Динаміка бібліографічних посилань на мо-нографію Г.І. Денисика «Антропогенні ландшафти Правобережної України» (1998). (Міхелі, 2014).Рис. 2. Розподіл кількості публікацій між ланд-шафтознавчими центрами в 1996-2000 рр.:1 – Львівський університет; 2 – Київський універ-ситет; 3 – Інститут географії АН України; 4 – Тав-рійський університет; 5 – Чернівецький універ-ситет; 6 – Вінницький педінститут; 7 – Одеський університет; 8 – Криворізький педінститут; 9 – Міністерство екології України; 10 – Сумський пе-дінститут; 11 – Харківський університет. (Міхелі, 2014).Рис. 3. Розподіл кількості публікацій між ланд-шафтознавчими центрами в 2001-2004 рр.:1 – Львівський університет; 2 – Київський універ-ситет; 3 – Вінницький педуніверситет; 4 – Черні-вецький університет; 5 – Інститут географії АН України; 6 – Таврійський університет; 7 – Терно-пільський педуніверситет; 8 – Кіровоградський педуніверситет; 9 – Одеський університет; 10 – Сумський педуніверситет. (Міхелі, 2014).Рис. 4. Розподіл кількості публікацій між ланд-шафтознавчими центрами в 2005-2010 рр.:1 – Вінницький педагогічний університет; 2 – Ки-ївський університет; 3 – Львівський університет; 4 – Чернівецький університет; 5 – Таврійський націо-нальний університет; 6 – Інститут географії НАН України; 7 – Тернопільський педуніверситет; 8 – Криворізький педуніверситет; 9 – Одеський уні-верситет; 10 – Уманський педуніверситет. (Міхелі, 2014).

взаємопов’язані і постійно доповнюються та збагачуються (Денисик, 2004). Упродовж першого етапу чітко виокре-милось кілька шляхів детального пізнання іс-торії формування, функціонування, ландшаф-тної структури, раціонального використання та охорони ландшафтів Поділля: • проведення повномасштабних польових досліджень антропогенних ландшафтів впродовж 1993-2020 років дало можливість значно поглибити, а в окремих випадках і розробити нові методи їх пізнання, зібрати й систематизувати накопичені матеріали для подальшого опрацювання; • підготувати й захистити 32 кандидатських і 4 докторських дисертацій, присвячених окремим класам або підкласам антропоген-них ландшафтів (селитебним, промисловим, дорожнім, водним тощо). У перспективі бу-дуть охоплені всі антропогенні ландшафти Поділля. При цьому,значна увага приділяється й дослідженням натуральних ланд-шафтів, особливо в історико-географічному аспекті; • підготовка й видання серій монографій, де антропогенні ландшафти розглядаються в окремих розділах або вони їм присвяче-ні повністю. До перших відноситься серія «Природа й ландшафти Поділля». У цій серії заплановано видати чотири монографії: «Середнє Побужжя» – підготовлено і видано географами

Вінницького держав-ного педагогічного університету в 2004 р.; «Середнє Придністров'я» – підготовлено і видано географами Вінницького і Черні-вецького університетів в 2007 р.; «Західне Поділля» планується до видання геогра-фами Вінницького і Тернопільського уні-верситетів. Завершить серію монографія «Центральне Поділля». Друга серія при-свячена виключно антропогенним ланд-шафтам Поділля, готується і видається на основі захищених кандидатських дисерта-цій. З друку вийшли монографії «Дорожні ландшафти Поділля» (2005), «Селитебні ландшафти Поділля» (2006) і «Водні ан-тропогенні ландшафти Поділля» (2007 р.), «Рекреаційні ландшафти Поділля» (2009), «Лісові антропогенні ландшафти Поділля» (2012), «Белігеративні ландшафти Поділля» (2007 р.), «Рекреаційні ландшафти Поділля» (2009), «Лісові антропогенні ландшафти Поділля» (2012), «Белігеративні ландшафти Поділля» (2017) та інші, а також моногра-фії присвячені ландшафтно-інженерним та ландшафтно-техногенним системам. Ця се-рія монографій стала своєрідним підсумком роботи кафедри географії у пізнані антро-погенних ландшафтів Поділля. Розпочата нова серія монографій «Процеси і явища в антропогенних ландшафтах». Публікується у залежності від наявного матеріалу. Вида-но монографії «Синтез рослинного покри-ву в ландшафтах зон техногенезу» (2012), «Похідні процеси та явища в ландшафтах зон техногенезу» (2013), «Висотна диферен-ціація та різноманіття антропогенних ланд-шафтів» (2013). • серед нових також серія «Сучасна приро-да і ландшафти України». Із запланованих шести монографій цієї серії видано три: «Міжзональні геоекотони України» (2021), «Каркасні антропогенні ландшафти» (2020) і «Гуманістичні антропогенні ландшафти» (2013). Крім видання серій практикується також публікація окремих узагальнюючих монографій, де розглядаються актуальні проблеми пов'язані з раціональним вико-ристанням та оптимізацією натуральних й антропогенних ландшафтів Поділля й Укра-їни. Серед них «Лісополе України» (2002), «Лісостепові полісся» (2007), «Висотна ди-ференціація рівнинних ландшафтів Украї-ни» (2010) та ін.;

• підготовка та видання підручників та на-вчальних посібників для студентів – гео-графів вищих навчальних закладів Украї-ни. Уже вийшло два видання навчальних посібників «Природнича географія Поді-лля» (1998-2014) та «Нариси з антропо-генного ландшафтознавства» (1999, 2004). Планується видання «Природничої гео-графії України», де будуть чітко виокрем-ленні, але взаємопов'язані три розділи присвячені натуральній, історичній та ан-тропогенній географіям: Антропогенне ландшафтознавство у II частинах (2014, 2015) та ін.; • стало традицією проведення наукових кон-ференцій присвячених пізнанню антропо-генних ландшафтів загалом й Поділля зо-крема. З початку XXI ст. таких

конференцій у Вінниці проведено десять: 2004 р. – «Ан-тропогенна географія й ландшафтознавство у XX і XXI сторіччях»; 2007 р. – «Історична географія: початок XXI сторіччя». У 2010 р. проведена Міжнародна науково-практична конференція «Культурний ландшафт: те-орія і практика» у 2018 р. «Антропогенні мікроосередки» та інші. Конференції на по-дібну тематику успішно проводять геогра-фи Уманського, Криворізького, Мелітополь-ського та інших педагогічних університетів; Наукові доробки з досліджень натураль-них й антропогенних ландшафтів публікують-ся в «Наукових записках». Серія: Географія, що регулярно (два видання за рік) виходили на кафедрі географії. Видано 31 збірник. З 2022 року науковцями вінницької школи антропо-генного ландшафтознавства започатковано видання поки що єдиного в Україні журналу «Ландшафтознавство». Поступово виокремився регіон деталь-ного пізнання антропогенних ландшафтів України – лісополе (Денисик, 1998, 2001). У цій унікальній структурі зосереджене головне багатство України: кількість населення, осно-вні види корисних копалин й родючі ґрунти, промислові підприємства й розвинуте сіль-ське господарство. Уже більше 7 тис. років лі-состеп України активно освоюється людиною. Натуральні ландшафти тут повністю змінені антропогенними і процеси антропогенізації сучасних ландшафтів продовжують погли-блюватись. Зрозуміло, що природний потенці-ал лісостепу-лісополя України не безмежний. У першу чергу це стосується продуктивності антропогенних ландшафтів та їх раціональ-ного використання. Раціональне використан-ня антропогенних ландшафтів потребує їх детальних досліджень, а це в свою чергу ви-магає підготовки висококваліфікованих фа-хівців з антропогенного ландшафтознавства. Упродовж минулих років, на кафедрі геогра-фії природничо-географічного факультету Ві-нницького державного педагогічного універ-ситету імені Михайла Коцюбинського така підготовка частково здійснена. Зараз тут сфор-мувалася школа (за Міхелі) – центр підготовки фахівців з антропогенного ландшафтознавства які успішно працюють в Україні. Серед вихо-ванців школи у Вінниці: доктори географічних наук Гудзевич А.В., Воловик В.М., Яцентюк Ю.В., кандидати наук Стефанков Л.І., Чиж О.П., Кирилюк Л.М., Война І.М., Бабчинська О.І., Кізюн А.Г., Шмагельська В.С., Канський В.С., Канська В.В., Антонюк О.О., Холковська Т.Ю., Рябоконь О.В. та інші; в Умані: доктор географічних наук Лаврик О.Д., кандидати географічних наук Ситник О.І., Кравцова І.В., Козинська І.П., Безлатня Л.О., Дідура Р. (осно-ва майбутнього центру пізнання антропоген-них ландшафтів міжзональних геоекотонів України); у Кривому Розі: кандидати гео-графічних наук С.В. Ярков, Г.М. Задорожня, Т.С. Коптєва (формується центр техноген-ного ландшафтознавства, який очолює к.г.н. В.Л. Казаков); у Мелітополі: доктор геогра-

фічних наук В.П. Воровка досліджує антро-погенні приморські парадинамічні системи, кандидат географічних наук С.О. Гришко – лісові антропогенні ландшафти Приазов'я; у Кам'янець-Подільську – зооценози ан-тропогенних ландшафтів кандидат геогра-фічних наук С.С. Придеткевич, в Луганську ландшафтно-технічні системи досліджував аспірант Е.В. Дворчук. На початку другого десятиріччя XXI сторіччя антропогенне ландшафтознавство в Україні завершило перший етап свого роз-витку результатом якого є не лише теоретич-ні напрацювання і детальне пізнання окре-мих класів антропогенних ландшафтів, але й формування нових перспективних напрямів їх досліджень (Денисик, 2004). Це значно ви-щий рівень, новий етап пізнання антропоген-них ландшафтів, основний розвиток якого припаде на першу половину XXI сторіччя. До нових пріоритетів дослідження сучас-них (натуральних, натурально-антропоген-них, антропогенних) ландшафтів України на-уковцями Вінницької школи антропогенного ландшафтознавства віднесено сім, поки що слабко пізнаних, однак актуальних проблем детально розглянутих у статті очільника шко-ли професора Денисика Г.І. «Відродження ландшафтознавства в Україні» (Денисик, Чиж та Канський, 2022). Перші результати дослі-дження цих проблем відображені у зазначеній раніше серії монографій «Сучасні природа і ландшафти України».Висновки. Формування і подальший розвиток наукових шкіл, процес складний і тривалий. На наш погляд, умовами успішно-го зародження і визнання наукової школи є: а) новизна, масштабність та наукова перспек-тивність ідеї, запропонованої її очільником – лідером: б) практична значимість ідеї, тоб-то зацікавленість суспільства у використанні прикладних аспектів її розробки; в) особисті якості очільника – лідера, що «притягують», а не «відштовхують» оточуючих у службовому і позаслужбовому спілкуванні. Третя умова – суб'єктивна. Вважаємо, що її повністю від-повідає очільник – лідер Вінницької школи антропогенного ландшафтознавства, доктор географічних наук, професор, заслужений діяч науки і техніки України Денисик Григо-рій Іванович.Перспективи подальшого розви-тку Вінницької школи антропогенного ландшафтознавства не викликають сумнівів. Виокремленні актуальні проблеми досліджен-ня антропогенних ландшафтів дадуть можли-вість реально планувати й обґрунтувати пер-спективи розвитку ландшафтів майбутнього будь-якого регіону, зокрема й України. При цьому необхідно пам'ятати, що повна заміна натуральної природи антропогенною, нату-ральних ландшафтів антропогенними не лише не забезпечить нормального розвитку регіону чи країни, але й значно прискорить їх руйна-цію. Нормального розвитку можна досягти лише внаслідок збалансованого поєднання в наявній або новій структурі ландшафтів ре-гіону, а потім і в ландшафтній сфері Землі,

досконалих у соціально-екологічному аспек-ті культурних і натуральних ландшафтів, які найбільш надійно гарантують стабільність до-вкілля за рахунок гомеостазу. Список використаних джерелВоропай, Л. І. (1975). Роль антропогенного чинника у розвитку географічної оболонки. Чернівці. Вид-во Чернівецького державного університету. 74.Воропай, Л. І., та Куниця М. М. (1982). Селитебні геосистеми фізико-географічних районів По-ділля. Чернівці. Вид-во Чернівецького державного університету. 90. Глущенко, Ю. І. (1971). До типології антропогенно-природних комплексів Керченського півост-

рова. Проблеми географії Криму. Сімферополь. С. 14-19. Денисик, Г. І. (2004). Антропогенне ландшафтознавство: витоки, становлення, перспективи роз-витку. Вісник Львівського університету. Серія географічна. 31. С. 96-100. Денисик, Г. І. (1998). Антропогенні ландшафти Правобережної України: монографія. Вінниця. Арбат. 292 с. Денисик, Г. І. (2001). Лісополе України: монографія. Вінниця. ПП «Видавництво «Тезис». 284. Денисик, Г. І. (1998). Основні етапи розвитку географії України. Географія з основами економіки в школі. 1. с. 7-9; 3. С. 9-14. Денисик, Г. І., Чиж О. П., та Канський В. С. (2022). Відродження ландшафтознавства в Україні. Ландшафтознавство. 1(1) с. 6-16. Коржик, В. П. (1978). До питання класифікації змінених геокомплексів. Фізична географія і гео-морфологія. Київ. Вища школа. 19. С. 17-22. Міхелі, С. В. (2013). Дослідження антропогенних змін ландшафтів в Україні: концептуальні за-сади, центри розвитку, результати. Наукові записки ВДПУ ім. Михайла Коцюбин-ського. Серія: Географія. Вінниця. 25. С. 12-19. Міхелі, С. В. (2014). Українське ландшафтознавство: витоки, становлення, сучасний стан: моно-графія. Київ. Вид-во НПУ ім. М.П. Драгоманова. 416. Нариси про природу і сільське господарство Українського Полісся (1955). Київ. Вид-во Київ-ського державного університету. 344. Попов, В. Н., та Симиренко В. Л. (1929). Природно-історичні райони України. Мліїв. Б.в. 46.ReferencesVoropai, L. I. (1975). Rol antropohennoho chynnyka u rozvytku heohrafichnoi obolonky. [The role of anthropogenic factor in the development of the geographical shell]. Chernivtsi. Vy-davnytstvo Chernivetskoho derzhavnoho universytetu. 74. [in Ukrainian].Voropai, L. I., & Kunytsia M. M. (1982). Selytebni heosystemy fizyko-heohrafichnykh raioniv Podillia. [Settlement geosystems of physical and geographical regions of Podillia]. Chernivtsi. Vydavnytstvo Chernivetskoho derzhavnoho universytetu. 90. [in Ukrainian].Hlushchenko, Yu. I. (1971). Do typolohii antropohenno-pryrodnykh kompleksiv Kerchenskoho piv-ostrova. [To the typology of anthropogenic and natural complexes of the Kerch Peninsu-la]. Problemy heohrafii Krymu. Simferopol. 14-19. [in Ukrainian].Denysyk, H. I. (2004). Antropohenne landshaftoznavstvo: vytoky, stanovlennia, perspektyvy rozvyt-ku. [Anthropogenic Landscape Science: Origins, Formation, and Prospects for

Develop-ment]. Visnyk Lvivskoho universytetu. Seriia heohrafichna. 31. 96-100. [in Ukrainian].Denysyk, H. I. (1998). Antropohenni landshafty Pravoberezhnoi Ukrainy: monohrafiia. [Anthropo-genic landscapes of the Right-Bank Ukraine: a monograph]. Vinnytsia. Arbat. 292. [in Ukrainian].Denysyk, H. I. (2001). Lisopole Ukrainy: monohrafiia. [The forest field of Ukraine: a monograph]. Vinnytsia. PP «Vydavnytstvo «Tezys». 284. [in Ukrainian].Denysyk, H. I. (1998). Osnovni etapy rozvytku heohrafii Ukrainy. Heohrafiia z osnovamy ekonomiky v shkoli. [The main stages of development of geography of Ukraine. Geography with the basics of economics at school]. 1. 7-9; 3. 9-14. [in Ukrainian].Denysyk, H. I., Chyzh O. P., & Kanskyi V. S. (2022). Vidrodzhennia landshaftoznavstva v Ukraini. [Re-vival of landscape science in Ukraine]. Landshaftoznavstvo. 1(1). 6-16. [in Ukrainian].Korzhyk, V. P. (1978). Do pytannia klasyfikatsii zminenykh heokompleksiv. [On the classification of al-tered geocomplexes]. Fizychna heohrafiia i heomorfolohiia. Kyiv. Vyshcha shkola. Kyiv. 19. 17-22. [in Ukrainian].Mikheli, S. V. (2013). Doslidzhennia antropohennykh zmin landshaftiv v Ukraini: kontseptualni zasady, tsentry rozvytku, rezultaty. [Research of anthropogenic landscape changes in Ukraine: conceptual foundations, development centers, results]. Naukovi zapysky VDPU im. Mykhaila Kotsiubynskoho. Seriia: Heohrafiia. Vinnytsia. 25. 12-19. [in Ukrainian].Mikheli, S. V. (2014). Ukrainske landshaftoznavstvo: vytoky, stanovlennia, suchasnyi stan: monohrafi-ia. [Ukrainian Landscape Science: Origins, Formation, Current Status: Monograph]. Kyiv. Vydavnytstvo NPU imeni M.P. Drahomanova. Kyiv. 416. [in Ukrainian].Narysy pro pryrodu i silske hospodarstvo Ukrainskoho Polissia. (1955). [Essays on the Nature and Agriculture of Ukrainian Polissia] Kyiv. Vydavnytstvo Kyivskoho derzhavnoho univer-sytetu. 344. [in Ukrainian].Popov, V. N., & Symyrenko V. L. (1929). Pryrodno-istorychni raiony Ukrainy. [Natural and historical regions of Ukraine]. Mliiv. B.v.. 46. [in Ukrainian].Статтю надіслано до редколегії 10.05.2023 р